

A jó pap képe.

„Ti vagytok e földnek savai, hogyha a só megízetlenül, mivel sózatik meg?”

Nem egyházi beszédet akarok mondani, nem is azt akarom fejtegetni, hogy Jézus valóban mondotta-é ezeket a szavakat s ha mondotta, kiknek mondotta, hol és milyen alkalomból mondotta? A 12 apostolhoz szólott-é csupán, vagy a 70 tanítványhoz, vagy talán az egész Tábor-hegyi sokasághoz beszélt?! Nem kérdem, volt-é akkor, aki megérdemelje, hogy Jézus által a föld savának, az élet megízesítőjének neveztessek! Minden bizonnyal kellett lenni ilyennek, mert különben nem használta volna e szavakat. De, hogyha én ma e szavakat idézem, akkor minden bizonnyal elsősorban lelkésztársaimhoz intézem, mint akiknek hivataluknál fogva, de általában keresztény voltuk miatt is, valóban az élet savainak kell lenni, ami nélkül nincs igaz keresztény élet, nincs példaadó papi hivatal, mert az ízetlen só nem egyébre való, mint-hogy kivetessék és megtapodtassék, mert az ízetlen só már nem is só!

Midőn azonban úgy tekintjük magunkat, mint a földnek savait, vigyázzunk, nehogy a dicsőség lelkünkben kevélységet szüljön. Minél tündöklőbb Istennek irántunk való kegyelme, annál több a kötelesség és annál nagyobb az erkölcsi felelősség, mely minket ezen dicsőség megőrzésére kötelez, mert ha a só megízetlenül — kivetik és megtapossák!

A földnek sava, a világnak világossága kell legyen minden jó keresztény, mert erre lett már születésekor elhiva és erre lett elkötelezve a keresztiség szertartásában, mikor Jézus bárányai közé besoroztatott. S ha föld savának, világ világosságának kell lenni már az egyszerű keresztény hívőnek is, mennyivel inkább vonatkozik ez a Jézus nyájának pásztoraikra, a keresztény egyház vezetőire és előljáróira, az egyházi és világi papságra. Az iskolai és teológiai nevelés e magas szellemi tulajdonságok felébresztésére és kifejlesztésére hivatottak, de a helyes utmutatást mégis a ki-

váló szellemi tehetségek élete és munkája, a mindennapi élet édes és keserű tapasztalatai és a szolgálatban eltöltött évek adják meg. Igaz ugyan, hogy az iskolai és teológiai nevelésnek elvitathatatlan befolyása van az ember szellemi emelkedésére és az általános műveltség és tudás fokozására, de azért az ember sajátos énjének ferdeségeit és rossz szokásait egészen eltüntetni nem tudja, erre az élet iskolája hivatott a maga nevelési eszközeivel.

Csakis ott kezdődik az ember tulajdonképeni élete, hol már egy bizonyos elvnel megállapodva, törekedései és vágyai ugyanazon egy célra vannak irányozva. Mig ezt a pontot el nem értük, rendetlenül küzködünk és vesződünk magunkkal és a külvilággal. Ettől a k' es harctól ment meg aztán az életpálya, melyre lépünk, ez lecsöndesíti lelkünk hánykodásait, melyek minden rendszer nélkül zavarogtak, mint háborgó árvíz, mig medrét meg nem ásta, ki nem vájta, hogy abban csendesen fusson célja felé.

Ekkor látja az ifju, hogy vége az álmodásnak s az élet komoly fordulatot vett. S aki eddig aranyhegyekre légvárat épített, most édes elmélázással nyugszik meg egy durva kőszirt alatt, melyet magáénak mondhat. S ki eddig tündér kertek illatát élvezte csupán s nem fáradozott az illatot lehelő virág gondozásával, most megtanulja, hogy munka, gond és törődés közt fejlenek ki a lélek nemesebb tehetségei s megtanulja, hogy ott parancsolhatunk, ott építhetünk legsikeresebben és legcélszerűbben, hol gyakorlatilag tudjuk, mit tehet az, hogyan építhet a., kinek parancsolunk.

Aki ebbe az iskolába nem komoly felkészültséggel lép be, ki nem hozza ide magával azt az életelvet, hogy aki ur akar lenni, az tanuljon meg először szolgálni másoknak; aki nem akarja magában Jézus utmutatását: tanuljatok én tőlem, én szelid 's al'zatos szívü vagyok! — élővé tenni; aki a gyermekszobából magával n -ta zsarnok, tülekedő és követelődző hajlamait; aki olyan-nak nézi az élethivatását, hol csak parancsolni kell és lehet, nem pedig engedelmeskedni és dolgozni; aki az élet utján csak azt keresi, hol másnak fölibe lehet emelkedni, nem pedig szolgálni; — ha ilyenek kezébe esik a nép sorsa, kik azt hiszik, hogy a világnak épen akkora szüksége van rájuk, mint nekik a világra; kik azt gondolják maguk fölöl, hogy bennük egy drága kincssel meg-rakott hajó érkezett az anyaszentegyház révébe: azokról el lehet mondani, hogy vak akar vezetni világtalant! Az ilyenekre mondotta

Jézus, hogy vak vezérek, kik nem látják a gödröt, melybe magukkal rántják a reájuk bizottakat is.

A jó pásztor ismeri juhait és azok szükségét. Jézus az egész emberiség megváltását tűzte ki élete céljául, de hogy közelebbről megismerhesse nemzete tévedéseit, hibáit és szükségeit s hogy minél közelebb állhason hozzá segedelmével, vállalja a mózesi vallás szigorúságában a rabbiságot, a tanítói hivatalt. A jó papnak is gyakorlatilag kell tudnia, hogy milyen viszonyban áll a nép és annak vallása egymáshoz s mit lehet tőlük várni és megkívánni. A papi hivatal azok közé a hivatalok közé tartozik, melyeket csak próbálva lehet megismerni. A távolról látott falu kis házaival regényesen mereng a reggel ködében, vagy az est homályában, ép úgy mint egy virágos rét, amely felé siető utas járhatatlan posványokra akad. Van a papságban valami tetszetős kényelem, melyet a távolról néző mindig lát, nem érzi ellenben, aki benne van, s van viszont kényelme, melyet a messziről néző nem lát. Távolról nézve, másoktól hallva, vagy könyvekből tanulni az életet és embereket, biztos csalódás. A tapasztalás hiányát nem pótolja semmi.

Kezet csókol a nép papjának akkor is, mikor titokban a rendnek és vallásnak ellensége. Viszont mi könnyebb, mint fütött szobában pipafüst mellett érzelegni egy lappangva kihült gyülekezet helyzete felett, vagy jóllakottan tárgyalni a vallás és anyaszentegyház sorsát, mely roskad az elviselhetetlen teher alatt. Az anyaszentegyház áldó köpenye nem mindig és nem épen művelt nép felett van kiterjesztve. A vallás malasztját sokszor értelmetlen nép várja, kéri, tépi egy elkedvetlenített pap kezéből, szájából, kit nem méltányol érdemeiben. Az a jámbornak nevezett nép pedig sokszor kifogyhatatlan kutfeje a furfangnak, fortélynak, csalárdságnak, a papot megcsalják, nem fizetik s még nem is tisztelik. Így nemcsak hamis dogma, nemcsak külső ellenség nyomorgatja a vallásos közönség életét, hitét, hanem ezer meg ezer rejtett bűn létezik, amelyek miatt enyészik a vallásosság, veszélyben forog az erkölcs és a tisztesség, hanyatlik az egyház tekintélye és növekedik a hívők közönyössége, vallástalansága, templomkerülése. Így fzetlenül meg az élet sója, így rejtőzik véka alá a meggyújtott világosság.

Az elmondottak után könnyen megállapíthatjuk most már, hogy mi teszi az egyház vezetőit és követőit a földi életnek nél-

különbözhetetlen sójává, miben áll a helyes egyházvezetés, hogy mindenkinek ékesen és szép renddel legyenek.

Ilyen nélkülözhetetlen szükségesség az önbizalom és a jellem-szilárdság. Az egyházi életben, az egyház-igazgatásban sokkal több függ a körülményektől, mint a polgári igazgatásban. Itt még az erőszak megfenyítése is kimélőbb kezét kíván, mint egyebütt: itt az egyesek és a nép gyengeségeinek szigorú bírálata is éppen annyi zavart okozhat, mint azoknak a törvényekkel való makacs szembeállása. A polgári közigazgatás célja elérése érdekében gátat ront, partot szaggat, de az egyházi közigazgatás, mint csendes folyam, hegyet kerül, gátat kimél, inkább épít, mint ront, megalkuvónak látszania azonban még sem szabad. Bár más az apostoli, mint a diktátori hatalom, de mindeniknek a közjó elérésére kell törekednie. Az anyaszentegyháznak a hívekkel és a papnak az anyaszentegyházzal való kapcsolata sok kényes helyzetet, sok bonyolult érdeket teremt, melyeknek megoldásához úgy kell hozzányulni, hogy az egyház épülete meg ne bomoljon, de végeredményben mégis az igazság diadalmaskodjék. A legnehezebb kérdések megoldásánál is egy határozott elvszerűségnek kell kidomborodnia s itt a vezetőnek, a papnak nem lehet találatámozni, nehogy gyengeség és hizelgés vádjá érhesse, mert a határozatlanságból s csak egy gyenge sóhajtásból is rettenetes szélvész támadhat, melynek lecsendesítése sokkal több erőt és idővesztést igényel, mint a meztelen igazság megsziveltetése. Az egyenes út mindig a leg-rövidebb út és a legbiztosabb. A főnyereség mindig az egyetértés, amire egy jellemében szilárd, beszédében egyenes és nyílt, cselekedeteiben őszinte, magaviseletében feddhetetlen vezetőnek, papnak félreismerhetetlen hatása van. A maga egészében szent az ügy, melynek szolgálatában áll a pap, de nem mindig szent s nem ártatlan kezek mutatják azt fel. Legtöbb dolga az egyéni viszonyok körében a köznéppel van, mely minél szorosabb korlátok közé van szorítva másnemű viszonyaiban, vagy polgári állásában, annál inkább igyekszik esze fortélyát az egyházi ügyek és érdekek körében érvényesíteni és a saját akaratát törvényül elfogadtatni s emellett igényt tart a bánthatatlansághoz, mert hite szerint ő alkotja az egyházat és annak vezetői az ő kényelmére vannak. Igaz, hogy az akaratosság hajthatatlanság rosszul áll a palástos embernek, de a szilárd jellem és a megingathatatlanság is szép erény.

Mi lenne az egyházi érdekek sorsából, ha a szent takaró alá rejtett tör, szemébe nem villanna az okos vezetőnek, mielőtt sebet ejthetett volna? Mi lenne, ha nem volnának arra termelt vezetők, kik egy szóval, egy tekintettel leszereljék a zavargót s kihámozák a hazugságot az igazmondás áruházából? Minden érdekek között az egyháziak a legvédtelenebbek, a legkiszolgáltatottabbak, épen azért a legnagyobb figyelemre méltók.

Igen természetes azonban, hogy az elv, az érdek, mely mellett egy előljáró kikel, legyen egyenes, a szándék tiszta és az anyaszentegyház ügyével szorosan kapcsolatos, nehogy a hajthatatlanság vakmerőséggé aljasodjék. Ha aztán valahol nélkülözhetetlen a szilárd jellem, úgy a vallás, az egyház ügyeinek vezetésénél épen nélkülözhetetlen. Amely egyház, amely vallás ingadozó kezekre bízott, előbb külső alakjában, utóbb lényeges elveiben is áldozata lesz a gyáva önzésnek és elfogultságnak. Az igazságtalanság a földön mindenütt kárhozatos eszköze a hatalomnak, az anyaszentegyházban azonban helyrehozhatatlan bűn, mivel itt csak az igazság szigorával és nem lánc-zörgetéssel lehet tekintélyt adni a vallásnak és mindennek. Épen azért a megismert igazság mellett evangéliumi szellemben ki kell tartani állhatatosan, mert visszalépésnek csak ott van helye, ahol félrelépések történtek, különben előrehaladni nem lehet s a kormányzás, mint romlott gép, megáll vagy helytelen tulsulyt kapva, rendetlen szaladásnak indul, mely pásztor, nyáját és minden szent érdeket magával sodor.

Mint hogy mindennek van határa s még a legnagyobb igazság mellett is helyet kell foglaljon az irgalmasság, így a legszilárdabb jellem sem elég még, hogy ízesítő sóvá lehessünk a földi életben. Szükség van arra is, hogy szív és lélek is lakozzék bennünk, vagyis az anyaszentegyház vezetésében és kormányzásában csak az a szilárd jellemű vezér tud eljutni a teljes diadalig, aki bánni is tud a reábizott értékekkel az egyházat alkotó hivekkel a maga egészében és összességében.

A mások vezetésére hivatott és a mások fölébe emelkedett ember erényeinek fénylő ragyogását a szívélyes bánásmód, a nyájas leereszkedés, a nemeslelkűség és lelki műveltség adja meg. Harmatcsepp ez a kinyílt virágon, melyet vonzóbbá tesz, lanyha szellő ez a nap égető sugarai között, melyeknek hevét enyhíti. Talán az teszi e szép jellemvonást oly értékessé, hogy sokan megfedelkednek róla, mikor a hatalom polcára kerülnek. Azelőtt min-

denkit „kedves barátom“-nak szólítanak, utána megbizóik, választóik zsarnokaivá lesznek.

Kivánni senkitől nem lehet, hogy merőben lemondjon a méltóságról, de lemondani nem is volna észszerű, mert a nép rendszeren keresi az alkalmat, hogy a szerény leereszkedéssel szemben visszaélhessen, de az örök hidegség, feszély és gőg nem neveli a tekintélyt s aki ezek után akarná imádtatni magát, meg lehet, nyerne félelmet, meghunyászkodást, de bizalmat soha, enélkül pedig a vezetés és kormányzás sikere biztosítva nincs soha. Kikerülni nem lehet, hogy az annyi nehéz ügygel foglalkozó előjáró ma el ne komorodjon, de a komor órák után szelidség és nyájasság tesz széppé a pályát, melyen örömben, búban egyformán előre haladni kell; de hiszen ki szeretné az eget is és ki vágnék oda, ha fellegeiből soha se vetköznék ki s mindig csak a mennyköveit mutogatná?!

A nyájasság és szelid modor nem csorbitják a tekintélyt, hanem könnyítik a jog és igazság diadalmát s a parancsolatnak út nyitnak a különben zárt szivekhez. Mi a vallás ölében szoktuk kipiheenni az élet bosszantásait. A nép, mely a polgári életben sokszor szenved erőszakot, sokszor éri sérelem érzelmeit, amely keservet ott hideg egykedvűséggel szenved, azt az egyházi kormányzás uralma alatt nem tudná eltűrni, itt csak meleg kezét enged és szenved meg sebeit körül. Itt helye van tehát, hogy a szív kedvessége átsugározzék a szenvedő lelkekbe s csak arra kell ügyelni, hogy a kiméletes magaviseletben ne hideg udvariassággal, a nyájasságban ne gyáva hízkeléssel találkozzanak. Hízkelkedni rab-szolgához illik, a képmutatás a valódi érdem hiányának duggatására való! Egy papban egyik sem állana jól! De mégis hozzáférhetőnek kell legyen mindig, mert a tőle érzett hidegséget megvetésnek és csekély karcolást nagy sebnek veszen a nép. Épen ezért sérteni nem illő, hamar megsértődni nem eredményes. Nyájasság és leereszkedés olyan legyen, hogy be ne sározzanak miatta; méltóság és tekintély olyan legyen, hogy meg ne fagyjon a szív közelében! Ez az az arany középút, melyen haladva a pap valóban a földnek sója és a világnak világoSSága.

Jellemszilárdság és szerető szív, nyájas leereszkedés és szívelyes bánásmód mind szép vonások, de inkább csak földi érdekekre viszonylanak, a nemesebb szint a vallásosság adja meg, mert ebből ismerünk rá a hivatalra és az elhivatottságra. Ez adja

meg a teljesebb ragyogást a jellemnek, ez teszi valóban Isten szolgájává a papot, mikor a gyülekezetben saját példaadásával nyomja reá a pecsétet a vallás szentségére s mint a hitnek védője, tűnik fel gyülekezete előtt. Egy lekipásztornak józan számítás szerint kell buzgónak lenni a vallás elvei mellett s áhítatosnak annak rend- és szertartásaiban, nemcsak azért, hogy élete kedvetlenségei között eljuthasson az Isten akaratján való megnyugvásig, vagy hogy a hivatala körébe eső méltatlanságokat, — midőn távolról jövő mennyköveket kell kifognia, — égi illetődés nyugodtságával fogja fel, hanem azért is, hogy egykedvősége át ne szivárogon a népbe s e miatt a vallás becse csökkenést ne szenvedjen. A nem buzgó pap sértő torzképe a vallásnak. Sok megfér a papi palásttal ebből is, abból is, amit a világ szokott adni és abból is, mit a kor uralkodó szelleme megteremt, de a vallásos egykedvőség sohase. Ez az a Sinai-hegy, melyen Istennel kell társalognia az alatt is, míg a nép, melyért szolgál és imádkozik, alant megszokott boldonságaiban tévedez.

A pap Isten követe a gyülekezetnél és e nagy felkentség hitlevele a nép előtt egyedül a vallásosság. A papnak a templomban kell lennie mindenkor, mikor a templomozásnak ideje van és részt kell vennie a szertartásokban. A buzgólkodás háza népével együtt legyen legkedvesebb foglalatossága. Midőn a pap a hivatástól megvetett szent órában is az Ur hajlékában található, úgy tetszik, mintha Józsué szavaival komolyan intené az elhült gyülekezetet: „Ha ti nem méltatjátok is figyelemre az Urat, én és az én házam népe tiszteljük őtet!”

Ime, ezek kellene ahhoz, hogy a pap a földnek sója és a világnak világossága legyen. De az ilyen pap aztán ismeri is kötelességét, meg is becsüli elhivatását nemcsak magában, hanem kartársaiban is. Ha ő magát Isten lelke templomának tartja, ugyan ezt tételezi fel többi paptársáról is és nem csupán magát tartja a legszebb, legékesebb és legértékesebb templomnak, hanem azokat is, melyeket talán megrongált az élet vihara, vagy a szemben található közöny lehűtött, megfagyasztott.

Nyájasság, szívélyesség, jellemszilárdság, okos leereszkedés s más hasonló tulajdonságok mellett még kell legyen a papban valami egyéb is, amit nem a néppel szemben gyakorol, hanem azokkal, akikkel ugyan egy célra hivatott, amit úgy hívnak, hogy: kartársi szolidaritás! Hogy ez mi, azt minden papnak tudnia

kell, vagy legalább is tudnia kellene, meg kell sugja jobb érzése, műveltsége, udvariassága. Igaz, hogy Jézus azt mondta, hogy a próféta csak épen a saját népe előtt nem kedves és a pap is pap-társai előtt szokott kevésbé kedves lenni, de azért úgy kell elszenvednünk egymást, hogy a becsületen csorba, a paláston folt ne essék.

Ezen a téren minden papnak a saját lelke kell megsugja tenni valót. Itt tanácsot adni, itt követelni nem lehet anélkül, hogy az ember kenyérnyújtását kődobással ne viszonzónak. Pedig Jézusnak erre is van jó tanácsa, nem is egy, mint például: „Példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem, ti is úgy cselekedjétek“, vagy egy másik: „Ugy szeressétek egymást, mint én szerettelek titeket“, vagy ismét egy más: „Ugy fényljék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat“. Akinek ennél is többre van szüksége, vegye elő a szentírást és abban megtalálhatja, amit kell hinnie és cselekednie, hogy valóban a földnek sója és a világnak világossága lehessen.

V. Nagy Dénes.

Dr. Elekes Dénes
1880—1937.

A szép Nyikómente szülötte volt ő is, mint az unitárius székelység annyi más jeles képviselője. Atyjától, az egyszerűségében is nemes gondolkozású, tiszteletet parancsoló harisnyás székelylőtől örökölte nemcsak jelentékeny vagyonát, hanem a törhetetlen munkakedvet, a nagy akaraterőt, a fajaért és vallásáért buzgó lelkesedést is.

Kereszturt, majd Kolozsvárt tanult. Ügyvédi oklevele megszerzése után Kereszturt telepedett meg. Családot alapított és hiven az ősi székelyl hagyományhoz, nem félt a bő gyermekáldástól, mert a gyermeket Isten legdrágább ajándékának tekintette. Szerette is a rajongásig őket s értük készen állt bármilyen áldozatra.

Lelkét köztük s nagyobb családja, a székelység között osztotta meg. A verőfényes szép napokban a székelységgel együtt örült a népi intézmények fölvirágzásán s akkor sem csüggedt el, amikor elkövetkeztek a nemszeretem napok. Igyekezett menteni a még menthetőt, a meglevőt átalakítani a változott idők követelményei szerint s bámulatos akaratereje és nem mindennapi szervezőképessége e küzdelmes napokban mutatkozott meg a maga teljességében.

Mint a kereszturi unitárius kollégium gondnoka, nemcsak a főgimnázium fönmaradásáért küzdött sikerrel, hanem a kollégium mellett fölállított gazdasági iskolának is éltető lelke volt. A szövetkezetek szövetségében pedig sikerrel működött közre, hogy a székelység a nagy gazdasági összeomlást a lehető legsimábban ussza meg. És ugyszólván, halálos ágyán vitte ki, hogy a most létesülő székelylföldi vajgyárat Kereszturt helyezték el s az unitárius székelység e révén is új jövedelmi forráshoz juthasson.

Volt egyéniségében valami sugalló erő, mely bizakodásra,